

volgend
plichten.
dit
an onze
en dank
nerzijds
an ook
op ver-
eft ook
geheel
van Dr.
kwalijk
pederen
ikt stuk
geeft
thoudt
opinie
weten:
lag der
le belij-
nheid
Schrift
ar) 29
nchen,
orde af-
it doel
and te
vaardt.
We be-
nals te
n, vol-
er geen
erdam-
te Al-
vilden?
grond-
heel
grote
e theo-
reden,
so de
hische
rk te
g van
e eer-
leelde
niet
entien
zien,
huldi-
liging
Am-
nooit
oegge-
g ons
a die
e ver-
(Ko-
aan-
onge-
ons
dan
s, of
in de
n, en
I, en
maar
yber,
doze
leen,
lings-
eting.
reso-
gelijk
ering
vra-
el de
stopt,
men,
sich
nog-
hem
ices,
ocht,
it op
gulle
wel
laten
nden
agen
niet
s de
acht-
haar
ram,
e zij
aan
rbi-
oord
Am-
sche
wist
volle
ische

Zelfs was er een oogenblik sprake dat wijlen Prof. Hofstede de Groot zou zijn uitgenoodigd.

Het feit, dat de brief van generaal Field verloren ging, doet dus niets ter zake.

Dit is bijkomstig.

Het hoofdpunt waarop het aankomt is, dat de resolutie, die een dam tegen de losrafeling der Schrift kon opleveren, niet raangedurf, maar in stilte gesmoord is.

En onze Haagsche broederen, die zelven deze resolutie ondersteunden, moeten, dunkt ons, niet minder dan wij van de betekenis van dit feit doordrongen zijn.

Niet onbelangrijk is de opmerking van N. J. E. in *De Reeper*, naar aanleiding van het geschied dat over den letterdoop rees.

De doop, zoo zegt hij zeer terecht, is in de plaats van de besnijdenis gekomen. Nu was ook Ismael besneden, en werd voorts besneden elk Arabier. Zoo zou dus naar uw voorgere, heel Arabie tot de zicthbare kerk behoord hebben. Wat niet zoo is. En hierna ligt uw stelling.

Doeh spreke hij voor zichzelf:

»Dewijl de doop in de plaats der besnijdenis gekomen is, en in werke hetzelfde beteekent en verzekert, zoo kan dit ons hier zeker ten gids en ter leerling zijn.

Voor Abraham en zijn zaad was de besnijdenis het zegeltoeken van Gods genadeverbond aan hem gegeven. Door dat zegeltoeken behoorden zij tot de zicthbare kerk der dagen. Nu werd Ismael ook besneden; ook Zimran, Joksan, Medan, Midian, Jisbak en Serah, de zonen van Abraham bij Keturah. Zij hebben de besnijdenis der besnijdenis ook in hun geslacht voortgezet. De Ismaelieten deden het op dertienjarige leeftijd, de anderen op den achten dag na de geboorte.

Ismael wordt op Gods bevel uitgeworpen; de zonen van Keturah weggezonden met een geschenk. Zij behooren nu niet langer tot het huizezin van Abraham. Zij houden op jhd der zicthbare kerk te wezen. Het »teken der besnijdenis« wordt wel in hunne geslachten voortgezet, maar was het, nu zij buiten de zicthbare kerk zijn, nu nog »een zegel der rechtvaardigheid des geloofs«, des genadeverbonds? Volstrekt niet, want »in Isak zal ik het zaad genoemd worden.« De zoon der dienstmaagd zal niet erven met den zoon der vrije. Isak was de zoon der belofte. Op hem en zijn zaad gaat die belofte over. Voor hem en zijn zaad was en bleef de besnijdenis een zegeltoeken van Gods verbond. Door hem wordt gewaandeld in de voetstappen des geloofs van vader Abraham. In alle verbonden zijn dan ook twee deelen begrepen. Tegenover de verbondshelofte van God staat de aanneeming en gehoorzaamheid des geloofs van den mensch. Aan den geloovige wordt dan ook alleen Gods verbond verzekerd. Maar waar men nu een ongelovige en wederspandige wordt: waar men Gods verbond ontheiligt, verbroekt, ja, wat gebeurtenis tot eene openlijke verwerping komt, wordt men afgehouden door ongelofte. De tak van den olijfbom wordt afgebroken. Maar de afgebroken tak is geen deel, geen lid van den olijfbom meer. Dat afgebroken deel sterft en kan als dood hout nog een langen tijd bestaan. Zulk een deel is geen lid meer van de zicthbare kerk des Heeren.

De behuiging van de besnijdenis of den doop moge als zinneloos als eene verwardige plichtigheid of iets dergelijks worden voorgereet, in zulk eene avvallige vergadering of vereening eener voormalige kerk, is het geen zegeltoeken van Gods verbond.

Het behoef wel nauwlijks aanwijzing, hoe hierover te oordeelen zij.

Noch de besprenging met water, noch de alsnijding der voorhuid is uitsluitend aan de kerke Gods euid.

Tal van andere volken hebben ook besprenging en indomping, en evenzeer kenden ook tal van andere volken de besnijdenis. Bij de Egyptenaren, bij de Eblomieten, bij de Moabitien, kortom in heel het Oosten was deze gewoonte in zwang.

Ware door ons derhalve de (natuurlijk ongerijnde) stelling verkondigd, dat in alle landen waar besprengingen plaats grijpen deze besprenging een sacrament van Christus is, dan zou de heer N. J. E. volkomen terecht hebben opgemerkt, dat in tal van andere landen ook besnijdenis bestond, zonder dat dit iets te maken had met de zicthbare kerk.

Maar, gelijk men begripte, bewerden we zoo iets volstrekt niet. Volstrekt niet elke natmaking of besprengeling bespreken we, maar uitsluitend die besprengingen, die krachtens Gods gebod, naar luide van het doopbevel plaats gepren, en op dien grond door alle Christelijke kerken als doop erkend werden.

Ook bij de besnijdenis moet dus onderscheid gemaakt tuschen een gewone, natuurlijke amputatie, gelijk nu nog wel, ook ten onzent en onder Christenen, door doctoren geschiedt, en tuschen die eigenlijke besnijding der voorhuid, die krachtens Gods Heeren gebod en onder de belofte Gods als sacrament plaats grijpt.

En dit nu greep niet alzoop plaats bij de Egyptenaren of Edomieten of Arabieren, maar alleen bij Ismael.

Beide malen mag derhalve alleen rekening gehouden met die besprenging en die besnijdenis, die als sacrament in naam van Jehova, God Drieëenig, plaats grijpt.

Elke andere besprenging of amputatie telt niet mede.

Of wijst de heer N. J. E. er soms op, dat Ismael zelf toch wel terdege het echte sacrament had ontvangen, zoo stemmen we dit toe, maar Ismael is dan ook weggesneden en hierna afgesneden van Abrahams huize.

Geheel overeenkomstig waarmede ook wij staande hielden, dat de kerk het recht en den plicht heeft, om een gedoopte, die van Jehova afvalt, af te snijden van het huis Gods.

In een voorwoord voor den bundel van *Dagen van goede boodschap* schreef Dr. Kuyper over het vieren van heilige dagen dit:

»Christus' Kerk viert geen heilige dagen. Alle dagen zijn voor Gods kind gelijk. Sinds de schaduwe wegviel, kleef er aan de dagen geen heiligheid meer. En we zouden bastaardzonen onzer vaders zijn, indien de Gereformeerde kerk in de onderscheiding der dagen teruggviel.

Nochtans zijn er, naar onze menscheijke beperktheid, toch wel dagen van *gedachtenis*. Dagen, waarop naar aloude traditie heel de Christenheid zich, meer dan anders, bij de herdenking van machtige heilseiden, door het Genadeverbond, vereenigt weet.

Hierop teekent *De Basuin* aan:

De volgende opmerkingen geeft het woord dat in Dr. K's *Dagen van goede boodschap* voortgaat. De eerste is op deszelfs aanhef: »Christus' kerk heeft geen heilige dagen« »nog bij HAAR zijn er BARONSE menscheijke beperktheid wel dagen van *gedachtenis*«.

Welm al de 50 l. 60 heele of halve heilige dagen, waar Rome's Heeren heiligen dag grootelijks door heeft in de schaduw gesteld, wat waren ze oorspronkelijk anders dan dagen van *gedachtenis*?

Daarom heeft de gereformeerde kerk in de dagen hater wording die alle afgeschaft, de *afschaffing van die alle gepredikt*.

De woordtekens: BIJ HAAR (d. w. z. bij de kerk), die we kapitaal lieten drukken, zijn door *De Basuin* niet van Dr. K. overgenomen, maar in zijn tekst (natuurlijk geheel te goeder trouw) ingelascht, zoodaals gevolgrijking met het oorspronkelijke zien doet.

Hiermee vervalt dus de geheele opmerking.

Hetgeen werkelijk door Dr. K. geschreven werd, doelt juist op afschaffing van *af* wat den eenen dag van den anderen onderscheidt.

Daarin school Rome's fout.

En daartegen hebben onze vaders geijverd.

Wij voor ons doen dan ook gaarne mede, om al wat in de kerkelijke praktijk nog aan den ouden zuurdesem herinnert, weg te nemen.

In de *Vleeschwording des Woords*, die onlangs het licht zag, bracht Dr. Kuyper in een breede voorrede het droeve feit te berde, dat Dr. Bohl in zijn *Dogmatiek* had kunnen en durven schrijven: Christus is evenals onzer eën onder de toerekening van Adams schuld geboren.

Tegen deze kritiek is Dr. Bohl in verzet gekomen in een geschrift, 54 bladz. groot, dat te Amsterdam bij Scheffer & Co. het licht zag onder den titel: *Zur Abwehr, etliche Bemerkungen gegen Professor Dr. A. Kuyper's Einleitung zu seiner Schrift Die Incarnation des Wortes* von Dr. Ed. Bohl, Prof. d. Theologie in Wien.

Overmits Dr. Bohl op bladz. 20 van zijn *Abwehr* de kapitale fout van deze kritiek in een miskenning van het *werk des Heiligen Geestes* ziet, en juist een uitgave in drie deelen over het *Werk van den Heiligen Geest* van de hand van Dr. Kuyper ter perse gies, schijnt het veiligst, de bespreking hiervan uit te stellen tot de voorrede van dit werk voor ons ligt.

Reeds nu echter willen we niet verbelen, dat tweedrei in deze anticritiek ons pijnlijk aanged.

Vooreerst dat Dr. Bohl, wel verre van de gemaakte bedenkingen te weerleggen, ze zelfs niet bespreekt en heet af te doen met dit nooije op pag. 43: »Die Gegenseite, die Dr. Kuyper macht... laboriren an grosse Undeuthkeit, — ich lasse sie auf sich beruhen!«

Welk een gemis aan wetenschappelijken zin!

En ten tweede, dat Dr. Bohl, wel verre van in Christelijken toon, als een broeder te schrijven, zijn geschriftje ontaiert met spijtighe spotterij, die verraadt hoe hij zich in zijn hoogheide gekrenkt gevoelt.

Slechts eën voorbeeld.

Omdat een *Heraut*-artikel de quaestie van den staat des menschen o. m. met een beeld aan een stoomschip ontleend toelichte, wordt heele pagina's lang de draak gestoken met deze »nieuwe scheepsinrichting van Dr. Kuyper«.

In Weenen moge dit goede munt zijn, in Amsterdam is men er nog te degelijk voor.

We doen tot deze lieflijkenheden het zwijgen. Slechts dit zij nu reeds gezegd: Waar Dr. Bohl door een breed vertoog over de leer der Verbonden, gelijk Dr. Kuyper die gaf, de aandacht poogt af te leiden, zullen wij te schrappere voet bij stuk houden.

»Adams zonde, gelijk aan ons, zoo ook aan Christus toegerekend!« dit is de eigenlijke stelling die Dr. Bohl voor zijn rekening heeft.

En die moet hij, ook na zijn *Zur Abwehr*, nog bewijzen. — ol, wat een zegen ware, *her-roepen* 1).

KUYPER.

Opgave van Gereformeerde kerken,

waarin tenvogelinge van het confist van 1846 de reformatie in de kerkregering geheel of gedeeltelijk tot stand kwam.

Daar de heer Van Alphen in zijn *Kerkelijk Handboek* wel een loflijke poging heeft gewaagd, om ook te doen uitkomen welke kerken reeds met de reformatie meëgingen, maar hierin niet dan zeer gebrekkig slaagde, sta hier een vollediger opgave, natuurlijk enkel van de namen der kerken en den dag van haar reformatie. Nadere bijzonderheden vermeldt eerlang een klein handboekje, dat bij Wierama, zoo we wel zijn ingelicht, op de pers is.

Classis	Datum van aanvang der reformatie.
Arnhem	20 Juni 1887.
Dieren	14 Februari »
Velp	22 Mei »
Bennekom	14 Februari »
Ede	3 Juni »
Classis Nijmegen	
Nijmegen	23 Februari »
Randwijk	7 Augustus »
Zetten	27 September »
Classis Zutphen	
Gendingen	23 October »
Aalten	15 Februari »
Winterswijk	9 Augustus »
Classis Tiel	
Kulenberg	25 Juli »
Classis Zaltbommel	
Aalst	6 Juni »
Classis Harderwijk	
Barneveld	4 September 1887.
Erneloo	14 Augustus »
Harderwijk	25 Maart »
Kootwijk	2 Februari 1886.
Nijkerk o/d. Vliuwe	4 Maart 1887.
Voorthuizen	11 Februari 1886.
Nunspeet	11 September 1887.

Classis	Datum van aanvang der reformatie.
Gouda	19 Juni 1887.
Oudewater	2 Maart »
Reeuwijk	13 Juli »
Waarder	7 Maart »
Haastrecht	1 Mei »
Classis Leiden	
Leiderdorp	15 Juli 1886.
Oudshoorn	27 October 1887.
Zwammerdam	24 Mei »
Aarlanderveen	1 Februari »
Bodegraven	21 Augustus »
Leimuiden	7 Februari »
Nieuweveen	25 October »
O. en N. Wetering	3 Februari »
Rijnswaterwoerd	4 September »
Woerden	27 December »
Zevenhoven	30 Januari »

Classis Rotterdam	Datum van aanvang der reformatie.
Rotterdam	5 Januari 1887.
Delfshaven	8 December »
Maassluis	3 Maart »
Schiedam	13 Mei »
Vlaardinging	26 Juni »
Bleiswijk	26 Juni »
Kralingen	9 Mei »
Barendrecht	29 Januari »
Charlots	14 December »
IJsselmonde	8 December »

Classis Dordrecht	Datum van aanvang der reformatie.
Dordrecht	1 Augustus »
Heinoorden	25 Februari »
Nieuw-Lekkerland	3 Januari 1888.

Classis Brielle	Datum van aanvang der reformatie.
Nieuw-Helvoet	7 Juli 1887.
Rockanje	22 Juli »
Zuidland	14 Februari »
Sommelsdijk	14 November »
Stad aan t' Haringvliet	»

Classis Noord-Holland	Datum van aanvang der reformatie.
Amsterdam	16 December 1886.
Amstelveen	13 November 1887.
Ouderkerk d'Amst.	11 November »
Sloterdiik	9 October »
Bussum	25 Juli »
Naarden	4 Mei »
Nederhorst den Berg	3 Juli »

Classis Edam	Datum van aanvang der reformatie.
Holijslot	15 Juli »

Classis Haarlem	Datum van aanvang der reformatie.
Beverwijk	23 October »
Haarlem	3 Juni »
Nieuwvennep	2 Maart »
Wormer	23 November »
Zaandam	9 Mei »

Classis Alkmaar	Datum van aanvang der reformatie.
Alkmaar	6 November »
Anna Paulownapold.	26 December »
Helder	25 September »

Classis Haarlem	Datum van aanvang der reformatie.
Beverwijk	23 October »
Haarlem	3 Juni »
Nieuwvennep	2 Maart »
Wormer	23 November »
Zaandam	9 Mei »

Classis Alkmaar	Datum van aanvang der reformatie.
Alkmaar	6 November »
Anna Paulownapold.	26 December »
Helder	25 September »

Classis Haarlem	Datum van aanvang der reformatie.
Beverwijk	23 October »
Haarlem	3 Juni »
Nieuwvennep	2 Maart »
Wormer	23 November »
Zaandam	9 Mei »

Classis Alkmaar	Datum van aanvang der reformatie.
Alkmaar	6 November »
Anna Paulownapold.	26 December »
Helder	25 September »

Classis Haarlem	Datum van aanvang der reformatie.
Beverwijk	23 October »
Haarlem	3 Juni »
Nieuwvennep	2 Maart »
Wormer	23 November »
Zaandam	9 Mei »

Classis Alkmaar	Datum van aanvang der reformatie.
Alkmaar	6 November »
Anna Paulownapold.	26 December »
Helder	25 September »

Provincie Gelderland.

20 Kerken.

Classes Arnhem, Nijmegen, Zutphen, Tiel en Zaltbommel. 13 Kerken.

Classis Arnhem	Datum van aanvang der reformatie.
Arnhem	20 Juni 1887.
Dieren	14 Februari »
Velp	22 Mei »
Bennekom	14 Februari »
Ede	3 Juni »
Classis Nijmegen	
Nijmegen	23 Februari »
Randwijk	7 Augustus »
Zetten	27 September »
Classis Zutphen	
Gendingen	23 October »
Aalten	15 Februari »
Winterswijk	9 Augustus »
Classis Tiel	
Kulenberg	25 Juli »
Classis Zaltbommel	
Aalst	6 Juni »
Classis Harderwijk	
Barneveld	4 September 1887.
Erneloo	14 Augustus »
Harderwijk	25 Maart »
Kootwijk	2 Februari 1886.
Nijkerk o/d. Vliuwe	4 Maart 1887.
Voorthuizen	11 Februari 1886.
Nunspeet	11 September 1887.

Provincie Zuid-Holland.

37 Kerken.

Classes 's-Gravenhage, Gouda en Leiden. 19 Kerken.

Classis 's-Gravenhage	Datum van aanvang der reformatie.
's-Gravenhage	26 Juni 1887.
Delft	12 Juni »
Loosduinen	2 October »

Classis Gouda	Datum van aanvang der reformatie.
Gouda	19 Juni 1887.
Oudewater	2 Maart »
Reeuwijk	13 Juli »
Waarder	7 Maart »
Haastrecht	1 Mei »

Classis Leiden	Datum van aanvang der reformatie.
Leiderdorp	15 Juli 1886.
Oudshoorn	27 October 1887.
Zwammerdam	24 Mei »
Aarlanderveen	1 Februari »
Bodegraven	21 Augustus »
Leimuiden	7 Februari »
Nieuweveen	25 October »
O. en N. Wetering	3 Februari »
Rijnswaterwoerd	4 September »
Woerden	27 December »
Zevenhoven	30 Januari »

Classis Rotterdam	Datum van aanvang der reformatie.
Rotterdam	5 Januari 1887.
Delfshaven	8 December »
Maassluis	3 Maart »
Schiedam	13 Mei »
Vlaardinging	26 Juni »
Bleiswijk	26 Juni »
Kralingen	9 Mei »
Barendrecht	29 Januari »
Charlots	14 December »
IJsselmonde	8 December »

Classis Dordrecht	Datum van aanvang der reformatie.
Dordrecht	1 Augustus »
Heinoorden	25 Februari »
Nieuw-Lekkerland	3 Januari 1888.

Classis Brielle	Datum van aanvang der reformatie.
Nieuw-Helvoet	7 Juli 1887.
Rockanje	22 Juli »
Zuidland	14 Februari »
Sommelsdijk	14 November »
Stad aan t' Haringvliet	»

Classis Noord-Holland	Datum van aanvang der reformatie.
Amsterdam	16 December 1886.
Amstelveen	13 November 1887.
Ouderkerk d'Amst.	11 November »
Sloterdiik	9 October »
Bussum	25 Juli »
Naarden	4 Mei »
Nederhorst den Berg	3 Juli »

Classis Edam	Datum van aanvang der reformatie.
Holijslot	15 Juli »

Classis Haarlem	Datum van aanvang der reformatie.
Beverwijk	23 October »
Haarlem	3 Juni »
Nieuwvennep	2 Maart »
Wormer	23 November »
Zaandam	9 Mei »

Classis Alkmaar	Datum van aanvang der reformatie.
Alkmaar	6 November »
Anna Paulownapold.	26 December »
Helder	25 September »

Classis Haarlem	Datum van aanvang der reformatie.
Beverwijk	23 October »
Haarlem	3 Juni »
Nieuwvennep	2 Maart »
Wormer	23 November »
Zaandam	9 Mei »

Classis Alkmaar	Datum van aanvang der reformatie.
Alkmaar	6 November »
Anna Paulownapold.	26 December »
Helder	25 September »

Classis Haarlem	Datum van aanvang der reformatie.
Beverwijk	23 October »
Haarlem	3 Juni »
Nieuwvennep	2 Maart »
Wormer	23 November »
Zaandam	9 Mei »

Classis Alkmaar	Datum van aanvang der reformatie.
Alkmaar	6 November »
Anna Paulownapold.	26 December »
Helder	25 September »

Classis Haarlem	Datum van aanvang der reformatie.
Beverwijk	23 October »
Haarlem	3 Juni »
Nieuwvennep	2 Maart »
Wormer	23 November »
Zaandam	9 Mei »

Classis Alkmaar	Datum van aanvang der reformatie.
Alkmaar	6 November »
Anna Paulownapold.	26 December »
Helder	25 September »

Classis Haarlem	Datum van aanvang der reformatie.
Beverwijk	23 October »
Haarlem	3 Juni »
Nieuwvennep	2 Maart »
Wormer	23 November »
Zaandam	9 Mei »

Classis Alkmaar	Datum van aanvang der reformatie.
Alkmaar	6 November »
Anna Paulownapold.	26 December »
Helder	25 September »

Provincie Utrecht.

18 Kerken.

Classes Utrecht en Wijk. 10 Kerken.

Classis Utrecht	Datum van aanvang der reformatie.
Utrecht	23 Maart 1887.
Harmelen	19 Mei »
Montfoort	6 November »
Vreeswijk	22 December »
Baambrugge	2 Mei »
Kamerik	26 Juni »
Mijdrecht	2 Mei »

Classis Wijk	Datum van aanvang der reformatie.
Amerongen	6 Januari 1888.
Driebergen	3 November 1887.
Venendaal	4 November »

Provincie Friesland.

33 Kerken.

Classes Sneek, Franeker en Heerenveen. 11 Kerken.

Classis Sneek	Datum van aanvang der reformatie.
Sneek	22 Juli 1887.
Gaastmeer	13 November »
Heeg	23 Januari »
Woudestad	30 September »

Classis Franeker	Datum van aanvang der reformatie.
Harlingen	18 Augustus »
Oosterbierum	1 December »
Lollum	2 Juli »
Winsum	10 Mei »
Maklum	6 April »
Wons	9 Februari »

Classis Heerenveen	Datum van aanvang der reformatie.
De Lemmer	20 Februari »

Classis Leeuwarden	Datum van aanvang der reformatie.
Leeuwarden	3 October »
St. Anna Parochie	20 April »
Berlicum	15 Augustus »
Garijp	7 Februari »
Oosterneer	27 Juli »
Hiljard	17 Januari »

Classis Dokkum	Datum van aanvang der reformatie.
Akkerwoude	9 Juli »
Dokkum	9 Mei »
Rinsumageest	21 December »
Augustinusga	5 Maart »
Buitenpoet	22 Februari »
Drogemam	8 Mei »
Gerkesklooster	19 October 1886.
Kollum	7 Juli »
Kooten	26 December 1887.